

Czékmán Luca Kata¹

Internetcenzúra - Big Tech és az államok

Bevezetés

Az internet szabályozásának kérdése a legtöbb általam megkérdezett embert szenzitíven érintette. Logikusnak gondolták, hogy a szabadon fejlődött és a legtöbb országban korlátozás nélkül elérhető világháló nem kell, sőt nem is szabad szabályozni. A legtöbbük számára, ugyanis az internet egyenesen a szabadságot határozza meg, ahol őszintén nyilvánulhatnak meg, könnyedén érhetnek el információkat és a kommunikáció határok nélkül folytatódhat. De mi történik akkor, ha egy állam máshogy vélekedik erről? Hogyan lehet megvédeni a személyes adatokat, ha nem történik szabályozás? A tanulmány során igyekeztem válaszokat keresni arra, hogy miért érdemes ragaszkodnunk a korlátok felépítéséhez és kinek a kezében van a legjobb helye egy ilyen hatalomnak, miközben internetdiktatúrákat és a *Big Tech*² cégek cenzúráját tártam fel.

Az internet és a jog kapcsolata

Az egyik definíció szerint az internet olyan globális számítógépes hálózatok hálózata, ami az internet protokoll révén felhasználók milliárdjait kapcsolja össze, mely által lehetővé teszi olyan elosztott rendszerek működtetését, mint például a *World Wide Web*. A számítógépek millióit összekötő hálózat eredménye egyfajta kibertér, amely a valódi világ mellett alternatív teret biztosít.³

Fontosnak tartom Zanathy Anna megállapítására is kitérni, miszerint „*Az interneten nem érvényesülnek a fizikai, földrajzi határok, így a kibertér természeténél fogva de facto alkalmatlan a tradicionális értelemben vett jogi szabályozásra*”.⁴

Ezek szerint tehát adott egy második alternatív szintér, ami teljesen eltér az eddigi összes tapasztalatunktól, szabadon fejlődik, globális méreteket ölt és ráadásul a klasszikus jog nem elég ennek korlátozására, ha egyáltalán szükséges korlátozni.

Igényel-e jogi szabályozást az internet? Az elektronikus kereskedelem gyorsan és nagyütemben fejlődik. Az Insider Intelligence statisztikái szerint a globális e-kereskedelmi piac 2024-ben várhatóan eléri a 6,3 billió dollárt. Ekkora számok mellett lehetetlen lenne jogi szabályozás nélkül kereskedni. A cégeknek és a vásárlóknak egyaránt szükségük van a védelemre. A válasz tehát erre a kérdésre, hogy gazdaságilag mindenképpen szükséges az internet jogi szabályozása.

De szükség van-e azon túl jogszabályokra? Abban az esetben, ha a válaszuk igen, akkor további kérdéseket kell tanulmányoznunk. Egyrészt figyelembe kell vennünk kitől ered a tartalom, másrészt, hogyan korlátozzuk azt. A tartalomkészítők lehetnek magánszemélyek, illetve „szervező résztvevők”. Az internetes tartalom jelentős része magánszemélyektől származik, akik a szólásszabadsághoz való jogukat alapesetben szerkesztői közvetítettség nélkül gyakorolják. A „szervező résztvevők” pedig megjelenhetnek magánszemélyek által elhelyezett tartalom szerkesztőiként és nem csak tartalom-szolgáltatóként.⁵

¹Nemzetközi tanulmányok hallgató, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

²A Big Tech szó alatt jelentős multinacionális technológiai vállalatokat értünk.

³BENE ZOLTÁNNÉ PUSZTAI VIRÁG: *Médiaelmélet*. Szeged, 2013. Letölthető: SZTE Elektronikus Tananyag Archívum: <https://eta.bibl.u-szeged.hu/1672/> (Utolsó letöltés ideje: 2024.03.17)

⁴ZANATHY ANNA: „*Kiberjog*” vagy *Netikett*: *Az internet szabályozására vonatkozó jogtörténeti elméletek*. In. *Joghistoria* 2021/1. 1.p

⁵SZENTKUTI DÁNIEL - SZÜTS MÁRTON: *Az Internet és a büntetőjogi felelősség egyes kérdései*. In. *Jogelméleti Szemle*, 2003/3. 1. p

Ha a szabályozás mellett döntünk, figyelembe kell vennünk, hogy a magánszemélyek esetén maximálisan biztosítva maradjon a szólás-, és a véleményszabadsághoz való jog. A szervező résztvevők esetén azonban már konkrét, pontos és egyértelműen alkalmazható szabályok kellenek a felelősség megállapításához. A szabályozás történhet két szélsőséges modell szerint, mind a két esetben az állam kezébe adva a kontrollt. Az egyik esetén az állam ellenőrizzé és tartsa nyilván számítógéppel rendelkező polgárait, illetve azok számítógépen elhelyezett adatbázisait. Ebben az esetben két probléma merül fel. Egyrészt ennek kivitelezése szinte lehetetlen, hiszen mára már nem csak számítógéppel rendelkezők száma hatalmas, hanem figyelembe kell venni a mobiltelefonokat és egyéb adattárolásra alkalmas készülékeket is. Másfelől az állam elfogadhatatlan mértékben nyomul be a magánszférába. A másik lehetőségénél az államnak teljesen ki kell vonulni erről a területről annak érdekében, hogy a számítógépes lehetőségek teljes kapacitása kihasználásra kerülhessen. Ebben az esetben azonban a totális szabadságból fakadnak veszélyek.⁶

A tartalomszabályozás során felmerül a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása. A politikai szabadságjogok közé tartozó alapjog, azt jelenti, hogy mindenkinek joga van véleményének szabad kinyilvánításához. Ez az alapjog a közlés módjától és az erkölcsi minőségétől, értékétől, ráadásul legtöbb esetben valóságtartalmától is függetlenül mindenfajta közlés szabadságát jelenti. A szólásszabadság nem abszolút jog, tehát korlátozható, az általános alapjog-korlátozási szabályoknak megfelelően, a szükségesség és arányosság követelményét szem előtt tartva⁷. Az *Alkotmánybíróság a 30/1992. (V.26.) AB határozatában* világossá tette, hogy mint minden alapjog, a véleménynyilvánítás szabadsága is lehetőséget ad a visszaélésre. A határozat szerint a következő esetekben van szükség ezen alapjog korlátozására: mások jogainak, jó hírvének védelme; bizalmas közlések védelme; az állam, a nemzet biztonsága, területi integritása, a bíróságok tekintélyének, pártatlanságának fenntartása; a közbiztonság, a közrend védelme; a közegészség és az erkölcsök védelme.⁸

Cenzúra vagy tartalomszabályozás?

Miután általánosságban megtárgyaltuk a jogi szabályozás kérdéseit érdemes rátérni a cenzúra típusaira, valamint a cenzúra és a tartalomszabályozás közötti különbségekre.

A cenzúrának nincs egyetemesen elfogadott definíciója. Általánosságban cenzúrának olyan cselekvést tekintünk „...amelyeket egy állami vagy privát szervezet szelektív, önkényes módon tesz a tartalom eltávolítása vagy annak megakadályozása érdekében, hogy a beszélők tovább gyakorolhassák szólásszabadságukat. A cenzúra tehát magában foglal bizonyos dicséretes helyzeteket, valamint gyakorlatokat, amelyek politikailag elnyomónak tekinthetők.” Megállapítható tehát, hogy található jogszerű és jogellenes eseteket egyaránt. Jogszerű esetre lehetnek példák terrorista tartalommal, gyermekpornográfiával, gyűlöletbeszéddel kapcsolatos tartalmak eltávolítása. Jogszerű tartalmak elérésének korlátozása azonban határozottan jogellenes, erre példákat későbbi fejezetben fogok bemutatni.⁹

Annak megállapításakor, hogy internetcenzúráról vagy internetes tartalomszabályozásról beszélünk-e nagyban függ attól, hogy mit és miért korlátoztak. A legegyszerűbb eset, amikor egyszerű forgalomkezelési vagy hálózatbiztonsági okból történik a korlátozás, ez a főszabály szerint jogszerű. Azokat az eseteket, amikor a magánpiaci cégek korlátoznak, lassítanak bizonyos tartalmakhoz való hozzáférést, főszabály szerint, az internetes forgalom egyenlő és

⁶SZENTKUTI – SZÜTS 2003, 1.p

⁷BALOGH-BÉKESI NÓRA - BALOGH ZSOLT: *Alapvető politikai jogok és szabadságok*. In. Cserny Ákos (szerk.): *Alkotmányjog*. NKE Szolgáltató Kft. Budapest, 2013. 206-209. p.

⁸30/1992. (V. 26.) AB határozat

⁹GOSZTONYI GERGELY: *Cenzúra Arisztotelésztől a Facebookig*. Gondolat Kiadói Kör Kft., Budapest, 2022. 26-31. p.

megkülönböztetéstől mentes kezeléséről szóló Európai Unió (hálózatsemlegességi) rendelet alapján jogellenes, ám létezhetnek jogszerű esetek is.

Az állam által végzett tartalomkorlátozás során két részt kell megkülönböztetni. Egyrészt, amikor az állam (bírság vagy jogszabály általi) kötelezésére az internethozzáférés-szolgáltatók korlátoznak bizonyos tartalmakat, ez jogszerű. Másrészt, amikor az államok a saját hatalmuk fenntartása érdekében, cenzurális jelleggel, korlátozzák vagy akár teszik elérhetetlenné az internet-hozzáférést bizonyos szolgáltatásokhoz, vagy teljesen alternatív szolgáltatási portfóliót építenek ki, ez jogszerűtlen.¹⁰

Itt fontosnak tartom kiemelni, hogy kormányok – például Kína – gyakran hivatkoznak saját internetszuverenitásukra, azaz arra, hogy a világ országainak joguk van megválasztani az internetük fejlesztésének és szabályozásának módját. Erre a világban számtalan példát találhatunk, amit későbbi fejezetben ki fogok fejteni.

Az internet hatása a klasszikus hatalmi ágakra

Az internet a három klasszikus hatalmi ág közül kettőre meglehetősen csekély hatást gyakorol. A törvényhozó hatalom esetén pusztán gyorsabbá és talán könnyebbé tette a munkafolyamatokat, a kommunikáció egyszerűbbé válásával, az adatok digitális tárolásával. Az igazságszolgáltatásra is hasonló hatással van. A bíróságok belső működését hatékonyabbá tette a technológia fejlődése, ami elsősorban az adatok elektronikus tárolásában mutatkozik meg. Kiemelten fontos, érdemi változást csak a közigazgatás működésében hozott, a többi területen az eredeti gyakorlatok nagyrésze megmaradt.¹¹

A végrehajtó hatalom esetén már sokkal markánsabban jelenik meg az internet. A fentebb említett internetszuverenitás miatt az országok teret kapnak arra, hogy saját maguk döntsenek az internetkorlátozásról.¹²

Az internetszuverenitás teret enged az autoritáris rendszereknek, ezáltal pedig különböző módon korlátozhatják az állampolgárok internethez való hozzáférését. Azonban nem kell Kínáig mennünk ahhoz, hogy internetcenzúrába, korlátozásba ütközzünk. Vannak nyugati országok is, akik alkalmaznak internetcenzúrát, azonban ennek mértéke, motivációja, eszközei nagyban eltérhetnek.

Mindenekelőtt érdemes az internetcenzúrák működését tárgyalni. A cenzúra legkönnyedebb módja az internetes forgalom lassítása vagy akár korlátozása. Ebben az esetben a kormányok lassítják az internetsebességet annak érdekében, hogy akadályozzák a webhelyekhez és egyéb online platformokhoz való hozzáférést. Egy másik lehetőség a webhelyekhez, weboldalakhoz, keresőmotor-eredményekhez, közösségi média platformokhoz vagy üzenetküldő alkalmazásokhoz való hozzáférés blokkolása. Ekkorra a hatóságok tűzfalakkal blokkolják a webhelyeket, szolgáltatásokat hálózati szinten, vagy elrendelik az internetszolgáltatóknak a hozzáférés blokkolását. A kormányok másik megoldása lehet az online tartalom szűrése és törlése. Ilyenkor emberi cenzorokat és automatizált szűrőeszközöket alkalmaznak az internet figyelésére, valamint a tiltott tartalmak törlésére. Egy másik eset, amikor széles körben történik a kormányzati megfigyelés. Ezt az állampolgárok megszokják, emiatt pedig hidegen hat a véleménynyilvánítás szabadságára. A megtorlástól való félelem öncenzúrához vezet a polgárokat.

Ennek motivációja mögött többféle indok is szerepelhet. Talán a legáltalánosabb motiváció a hatalom fenntartása, a politikai stabilitás és a nemzetbiztonság védelme. A cenzúra célja a hatalmon lévőkkel szembeni ellenvélemények és kritikák visszaszorítása a stabilitás fenntartása

---

¹⁰GOSZTONYI 2022, 40-43. p.

¹¹SZIKSZAI MARCELL: *Az internet és Bibó*. In. *Ars Boni elektronikus folyóirat*. Miskolc, 2019.

<https://arsboni.hu/az-internet-es-bibo/> (Utolsó letöltés ideje: 2024.03.17) 25-26. p.

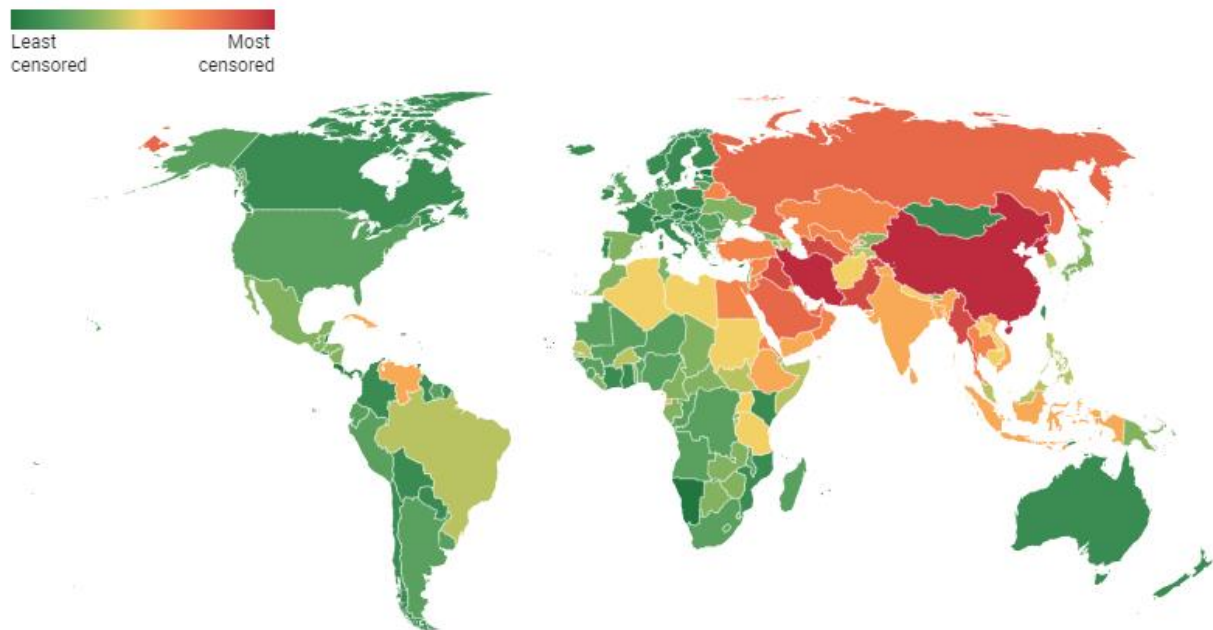
¹²SZIKSZAI 2019, 25-26. p.

érdekében. Ilyen ok lehet a kulturális és vallási értékek népszerűsítése. A cenzúra korlátozza a bizonyos hitrendszer vagy kulturális normák által erkölcsstelennek vagy istenkáromlónak tartott tartalmakhoz való hozzáférést. Egy kissé másabb jellegű indoka a magánélet és a személyes adatok védelme. A kormány törvényekkel cenzúrázza az online tartalmat, szabályozzák a technológiai vállalatokat az állampolgárok magánéletének védelme érdekében. Gyakran megjelenhet az álhírek és az online félretájékoztatás elleni küzdelem, gyermekek védelme, mely esetén a kormányok cenzúrát vezetnek be, hogy megvédjék a kiskorúakat az obszcén, pornográf vagy más, életkoruknak nem megfelelő online tartalmaktól. A túlságosan széles cenzúra azonban korlátozhatja a felnőttek információkhoz való hozzáférését is. Motiváció lehet még a törvények betartatása. A kormányok cenzúrázzák a gyűlöletbeszédet, a szerzői jogok megsértését, az illegális szerencsejátékokat és más kiberbűnözést tiltó törvényeket sértő online tartalmakat.¹³

Internetszabályozás világszerte

Ezek alapján láthatjuk, hogy a kormányoknak lehetnek ésszerű érveik az internetcenzúrázás mellett. Azonban a statisztikák így is aggasztók. Egy 2022-es tanulmányban még csak 27 országban jelent meg az internet valamilyen szabályozása, ezzel szemben 2023-ra és 2024-re már több mint 50 ország vezetett be valamilyen korlátozó intézkedést.¹⁴

Térkép 1: Az internetszabályozásának mértéke a világon

Ázsián belül Kínában jelenik meg legmarkánsabban az internetcenzúra. A kínai kormány már az 1990-es évek óta fejleszti a *Nagy Kínai Tűzfalat*. Kína felismerte szükség van az internetre a világgazdasághoz, de nem hagyhatja, hogy megkérdőjelezzék hatalmát vagy kritikát kapjon az ország. A Tűzfal a külföldi weboldalakhoz való hozzáférés korlátozását teszi

¹³VIRAJ, PATIL: *Internet censorship in 2024: a global summary of online restrictions*. In: Law for everything <https://lawforeverything.com/internet-censorship-2024/> (Utolsó letöltés ideje: 2024.04.15)

¹⁴PAUL BISCHOFF: *Internet Censorship 2024: A Map of Internet Censorship and Restrictions*. Letölthető: Comparitech: <https://www.comparitech.com/blog/vpn-privacy/internet-censorship-map/> (Utolsó letöltés ideje: 2024.04.15)

lehetővé. Ez az *Arany Pajzs* rendszerén belül valósul meg, mely lehetővé teszi a kormány számára az állampolgárok megfigyelését. A megfigyelés rendszere fokozatosan alakult ki.

2013-ban a kínai állami média nyilvánosságra hozta, hogy kétmillióan vannak azok, akiknek feladata az online tartalmak megfigyelése. Ez a *Kínai Kommunista Párt Propaganda Osztályán* belül zajlott. Az alkalmazott emberek megjelentek továbbá a legnagyobb kínai hírportáloknál és kereskedelmi vállalatoknál is. 2018-ban két szervre hárult az ellenőrzés és cenzúrázás feladatköre az egyik a *Kibertér-ügyi Bizottságra* és a másik a *Közbiztonsági Irodán* belül működő *Hálózatbiztonsági Irodára*.

Kínai Nagy Tűzfal, mint már említettem az *Arany Pajzs* része, amelynek felépítése és működtetése elhozta az internetes kommunikáció totális ellenőrzését. Megfigyelőrendszer egyik jellemzője a bizonytalanság és a kiszámíthatatlanság. A rendeletek megfogalmazása miatt nem tudni, hogy pontosan melyik tartalom fog átmenni a szűrőn, ahogy azt sem tudni, miért érhetőek el bizonyos tartalmak az ország egyes részein, máshol pedig nem, miért nem vagy, hogy melyik tartalom melyik társadalmi csoport szeme elől tűnik el. Ezt „tudatosan kihagyásos technológiának”, „biztonsági szelepeknek”, „adaptív autorizmusnak”, „porózus cenzúráknak” is szokták nevezni. Ez a tudatos pontatlanság vezetett ahhoz, hogy a harmadik féltől származó tartalmat a szolgáltató inkább eltávolítja vagy cenzúrázza, ezáltal minimalizálja a saját felelősségét. Az *Arany Pajzs* folyamatosan finomodik és tanul. A működtetésében részt vesznek emberek (rendőrség és a moderátorok), illetve a mesterséges intelligencia is. Az online aktivitásokat figyelik és cenzúrázzák szükség esetén, ezentúl pedig olyan összekapcsolódó rendszert alkotnak, amely alapján a politikai és szociális profilozás könnyedén megvalósítható. Ide tartozik például az internet figyelemmel kísérése, a *Big Data*-alapú elemzés, a köztterek figyelemmel kísérése, kamerák telepítése az otthonokba és az otthonok környékére, az online tevékenységektől való eltiltás, illetve az egészségi állapottal kapcsolatos alkalmazások, a hőérzékelési technológia, az online kapcsolatokat követő alkalmazások és az arcfelismerési technológia használata.

Az Arany Pajzs kiegészül a *Társadalmi Kreditrendszerrel*, melynek használata eleinte még az állampolgárok döntésétől függött, 2020-ra azonban már kötelezővé vált. A rendszernek a célja, hogy minden kínai állampolgárhoz és Kínában működő üzlethez társadalmi kreditet rendeljen a kormány által gyűjtött adatok alapján. A „kreditértéket” vásárlási szokásokból, személyes megnyilvánulásokból, és politikai nézetek alapján számolják ki. A kínai végrehajtó hatalomnak tekinthető Államtanács által készített tervezet preambuluma így fogalmaz:

"[a Társadalmi kreditrendszer] feladata az őszinte gondolkodás és az egész társadalom megbízhatóságának előmozdítása", "(...) létfontosságú a tudományos fejlődés előmozdításához és egy harmonikus szocialista társadalom kiépítéséhez, (...) a társadalom hatékony és innovatív kormányzásához. 2020-ra olyan rendszer megvalósítását tűzték ki célul, amely "a bizalom megtartására ösztönöz, és bünteti a megbízhatatlanokat"

Azok a kínai állampolgárok, akik a rendszer elvárásának megfelelően viselkednek extra jutásokat is kaphatnak. Azok azonban, akik máshogy cselekszenek, akár a választójogukat is elveszíthetik.

A kínai rendszertől a *Big Tech* cégek is „szenvednek”. 2008-tól a *Youtube*, *Facebook*, míg 2009-től a *Twitter* került kitiltásra az országból. Ezek helyett a kínaiak saját alkalmazásokat fejlesztenek, amelyeket az állam szintén tud ellenőrizni. A *Google* esete másként alakult, ugyanis megpróbálták egy gazdasági jellegű (ön)cenzúrát alkalmazni, vagyis önmaga tett elérhetetlenné bizonyos keresési tartalmakat a Kínai Népköztársaság területén a google.cn-en történő keresések esetén. Az amerikai politikusoknak és a nagyközönségnek ugyanakkor

elfogadhatatlan volt egy amerikai vállalat ilyen működése, így a számtalan támadás miatt a *Google* beszüntette tevékenységét Kínában.¹⁵

Kína példaként szolgálhatott Irak, Mianmar, Pakisztán és Türkmenisztán számára. Irakban a vizsgaidőszakok alatt (erre azért van szükség, mert máskülönben kikerülnének a vizsgakérdések) és a tiltakozások idején rendszeresen kapcsolják le az internetet, vagy „csak” fokozzák az internet feletti ellenőrzést. Ezek a leállások Mianmarban, Indiában, Pakisztánban és Türkmenisztánban is megfigyelhetők. Szaúd-Arábiában az ország médiaóriása az *MBC Group* csatlakozott a *Kreativitás és Szórakozás Szövetségéhez*, és számos webhelyet blokkolt, ezen túl a közösségi média és a VPN-k¹⁶ korlátozottak, de nincsenek teljesen letiltva. Ez figyelhető meg az Egyesült Arab Emírségekben is.

Iránban a VPN-ek blokkolására irányuló fokozott erőfeszítések és a kormányzati felügyelet melletti VPN-séma létrehozására tettek kísérleteket. A felhasználókat büntetőjogi felelősségre vonhatják a nem jóváhagyott VPN-ek használata miatt. Az országban nem használhatják a nyugati közösségi médiát, illetve leállítják a külföldről érkező üzenetküldő alkalmazásokat is, és arra kényszerítik a lakosokat, hogy olyan alkalmazásokat használjanak, amelyeket az országban készítettek és vannak hátsó ajtói is, amelyek lehetővé teszik harmadik felek számára az üzenetek elérését.¹⁷

Afrikában is jelentős internetdiktatúrákat figyelhetünk meg. Ezek a 2011-es Arab Tavasszal kezdődtek, amikor Tunézia és Egyiptom is lekapcsolt bizonyos weboldalakat. Tunéziában a *Dailymotion* és a *Youtube* volt blokkolva, mivel politikai aktivisták használták a rezsim visszaságainak közvetítésére. Korlátozott internethozzáférést vezettek be számos honlap blokkolására mint az *Amnesty International* vagy a *Riporterek Határok Nélkül*. Kormányellenes blogokat törtek fel, illetve bloggereket börtönöztek be. Egyiptomban szintén tartóztattak le bloggereket. 2011 januárjában a *Twitter*, *Facebook* blokkolása és az internet „lekapcsolása”, valamint a mobilszolgáltatás lekapcsolása történt meg. Az afrikai országokban rutinszerűnek számít tiltakozások idején az internet lekapcsolása. Egy szemléletes példa erre Csád esete, ahol 2018-ban tömegtüntetések törtek ki az 1990 óta hatalmon lévő elnök alkotmányreformtervezete ellen, amely 2033-ig lehetővé tenné számára, hogy elnök maradjon. A kormány válasza a *Facebook*, a *Twitter* és a *WhatsApp* korlátozása lett. A közösségimédia-tilalmat pontosan egy évvel később, 2019. március végén oldották fel. Más példaként beszélhetünk Kamerunról, ahol 2017 januárjától 230 napon keresztül blokkolták a közösségi hálózatokat vagy Kongóról, ahol egy 2002-es törvényre hivatkozva kapcsolják le rendszeresen a digitális kommunikáció hatalom számára kényelmetlen csatornáit. A statisztikák szerint csupán 3 afrikai országban nincsenek széles körben elterjedt korlátozások a médiában, ezek Namíbia, a Seychelle-szigetek és Dél-Afrika, azonban 20 erősen cenzúrázza. Az afrikai országok közül 37 bevezeti a közösségi média korlátozásait. Egyiptom és Uganda az a két ország, amely korlátozza a VPN használatát, továbbá Egyiptom egyike annak a 11 afrikai országnak, amelyek korlátozzák az *üzenetküldő/VoIP-alkalmazások* használatát. Algéria is blokkolt néhány alkalmazást a vizsgaidőszakban, Szomália pedig leállította a *Telegramot* „borzasztó tartalomra” és „téves információra” hivatkozva.^{18 19}

¹⁵GOSZTONYI GERGELY: *A kínai internetcenzúra modellje*. In: ProFuturo. Letölthető: ProFuturo: <https://ojs.lib.unideb.hu/profuturo/article/view/11118> (Utolsó letöltés: 2024.03.22.) Budapest, 2022. 28 – 36. p.

¹⁶ A VPN a virtuális magánhálózat rövidítése, digitális kapcsolatot létesít a számítógépe és egy VPN-szolgáltató által birtokolt távoli szerver között, pont-pont alagutat hozva létre, amely titkosítja a személyes adatokat, elfedi az IP-címét, és lehetővé teszi, hogy megkerülje. webhelyblokkolókat és tűzfalakat az interneten

¹⁷ BISCHOFF 2023 <https://www.comparitech.com/blog/vpn-privacy/internet-censorship-map/>

¹⁸ BISCHOFF 2023 <https://www.comparitech.com/blog/vpn-privacy/internet-censorship-map/>

¹⁹ FREEDOM HOUSE: Freedom On The Net 2021 South Africa. Letölthető: FreedomHouse elektronikus oldala: <https://freedomhouse.org/country/south-africa/freedom-net/2021>

Észak-Amerikát vizsgálva Kubáról érdemes beszélni. Az országban egy meglehetősen egyedi helyzet áll fenn, hiszen négy internet is létezik. Az egyik az általunk is használt nemzetközi internet, amelyet a turisták és néhány kiváltságos hivatalnok, kormány közeli ember vehet csak igénybe, a másik a hivatalos kubai internet, amit már mobilhálózatról is elérhetnek azok, akik kitudják fizetni a drága díjakat. Ez az országon belüli levelezőrendszerhez és a kormányzat által jóváhagyott és cenzúrázott tartalmakhoz nyújt hozzáférést, a világhálóra nem tudnak rácsatlakozni a felhasználók. Egy harmadik verzió a már 2015 óta működő *El Paquete* nevű hálózat. Ez a kubaiak legfőbb illegális információforrása, amit egymás között cserélgetett és a feketepiacon árult pendrive-okból áll. Az állampolgárok így jutnak hozzá külföldi filmekhez, sorozatokhoz, zenéhez és számítógépes játékokhoz. Ez heti rendszerességgel frissülő spanyol nyelvű híroldalakból, technológiai oldalak lementett változataiból, letöltött *YouTube* videókból, kubai cégeknek a lakossághoz szóló hirdetéseiből áll. Ez nagyjából 1 TB-os gyűjtemény, aminek a vásárlók csak egy részét kérik nagyjából 1 amerikai dollárért. A hálózathoz valószínűleg köze van a kormánynak is, ugyanis nincsenek a hatalmat kritizáló tartalmak. A negyedik opció a *SNET*. Ezt a hálózatot számítógépes játékosok hozták létre, akik szerettek volna a szomszédjaikkal többjátékos módban játszani. A háztetőkön kifeszített kábelekkal létrehoztak egy mini internetet, amelyeken a játék mellett megjelent a fájlcsere, a csevegés, a közösségi tevékenységek lehetősége is. Azonban 2019-ben rendelettel szabályozták a WiFi rádiók teljesítményét, a kültéri kábeleket, és gyakorlatilag államosították a *SNET* teljes rendszerét és tartalmát.²⁰

Európán belül Törökországban 2014-ben elfogadott törvény lehetővé teszi a távközlési hatóságnak, hogy négy órán belül blokkolja a weboldalakat anélkül, hogy előzetesen bírósági határozatot kellene kérniük. Emellett megköveteli az internetszolgáltatótól, hogy két évig tárolják az összes internetes felhasználó tevékenységével kapcsolatos adatot, és kérésre hozzáférhetővé tegyék a hatóságok számára. A cégek titkos adatai is mind hozzáférhetők az állam számára. Ezen kívül több alkalommal blokkolták a *YouTube*-ot és a *Twitter*-t, illetve demonstrációk idején több városban magát az internet-hozzáférést is. Az online videó- és *streaming* szolgáltatóknak engedélyt kell kérniük a török internetes felhasználók számára történő sugárzáshoz.²¹

Oroszországban 2012 óta valósul meg internetcenzúra elsősorban a *Roszkomnadzor* által fenntartott központosított „feketelista”, az úgynevezett *Tiltott Honlapok Egységes Nyilvántartása* által valósult meg. A listán honlapok, *domain*nevek és *IP-címek* szerepelnek, amelyek a kábítószerrel való visszaélést és a kábítószer-előállítást propagáló anyagokat, az öngyilkossági módszerek leírását és gyermekpornográfiát tartalmaznak. Itt is, mint ahogy Kínánál láthattuk fokozatosság mutatkozik meg. A „*Lugovoj-törvény*” már lehetővé teszi a közrendet veszélyeztető, tömeges rendbontásra és extrémista tevékenységre buzdító anyagokat tartalmazó weboldalak blokkolását a főügyész kezdeményezésére, bírósági döntés nélkül, az internetszolgáltatók *Roszkomnadzor* általi megkeresésén keresztül. 2019 márciusában elfogadtak egy törvényjavaslatot, amely pénzbírságot vezetett be azok számára, akik (a kormány szerint) „hamis híreket” terjesztenek és „az állami hatóságokkal szemben nyilvánvaló tiszteletlenséget mutatnak. A *Jarovaja-törvény* lehetővé teszi a *Szövetségi Biztonsági Szolgálatnak* (a továbbiakban: FSZB), hogy az internetes társaságoktól információt kérjen a felhasználói forgalom dekódolására. A szabályozás arra kötelezi a távközlési szolgáltatókat, hogy az Orosz Föderáció kormánya által meghatározott ideig (de legfeljebb 6

²⁰ FREEDOM HOUSE: *Freedom On The Net 2021 Cuba*. Letölthető: FreedomHouse elektronikus oldala: <https://freedomhouse.org/country/cuba/freedom-net/2022>

²¹ TÖLGYESI BEATRIX: *Az orosz „szuverén internet” törvényről*. Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle. 2022/2. 119-120. p.

hónapig) tárolják az előfizetők hívásait és üzeneteit, valamint az üzenetek és hívások fogadásának, továbbításának, kézbesítésének és feldolgozásának tényeire vonatkozó információkat pedig három évig. Az internetes cégek és szolgáltatók kötelesek tárolni és a titkosszolgálatok rendelkezésére bocsátani az alábbi adatokat: felhasználónév, születési idő, lakcím, név, köznév, személyazonossági okmány adatai, a felhasználó által beszélt nyelvek, rokonai listája, üzenetek szövege, audio- és videófelvevételek, e-mail-cím, dátum, valamint a felhasználói hitelesítés és az információs szolgáltatásból való kilépés ideje, az ügyfélprogram neve. A kormány 2018. április 12-ei rendelete alapján 2018. október 1-jétől a távközlési szolgáltatóknak 30 napig kell szöveget, hangot, videót és egyéb felhasználói üzeneteket tárolniuk. Ezen kívül a szolgáltatóknak évente 15%-kal kell növelniük a tárolást.

2014 szeptemberében kezdődött az ország leválasztásának lehetősége a globális internetről rendkívüli helyzet esetén. - vészhelyzetnek tekinthetők a katonai műveletek, de az országban zajló komoly tüntetések is. A javaslat szerzői megjegyezték, hogy nem akarnak saját internetet létrehozni, az új szabályozás kizárólag „duplikált infrastruktúra” kialakítására vonatkozik. 2016-ban megszületett az első verzió. A motiváció az „orosz szuverén internet” létrehozása mögött a 2014-es szankciók vannak. Oroszország nyugati partnerei leválasztották a Krímet a *Google* és a *Microsoft* szolgáltatásairól. Emiatt akarnak egy védelmi forgatókönyveket kidolgozni Oroszország, az Egyesült Államok és az Európai Unió országai közötti külpolitikai kapcsolatok további romlása esetén. További célja az állam rendelkezésére álló olyan eszközök széles skálájának kiépítése, melyekkel ellenőrizhetők és kiiktathatók a „destruktív tartalmak” vagy a negatív megnyilvánulások.

A *Runet* – ugyanis már nem releváns az internet megnevezés - kísérletei nem túl sikeresek. Vannak próbák, de ezeken szinte mindig megbukik a hálózat. Egy kísérlet alkalmával az orosz vasútnak okozott jelentős anyagi kárt, mert nem tudtak az utasok jegyet venni a *Runeten* keresztül. Ugyan ez nem olyan kiterjedt, mint a kínai, de lényegesen több jogosítványt ad az államnak az internet szabályozására, mint az európai országok jogszabályai.²²

Fehéroroszországban a cégek és egyéni vállalkozók csak és kizárólag helyi *domaineket* használhatnak az online szolgáltatások nyújtásához. Az orosz nyelvű, helyi tulajdonú oldal más országból való hostolását sem teszi lehetővé, továbbá tiltja az e-mail szolgáltatások külföldi pontokról történő nyújtását is. Sőt rendszeresen blokkolják az internet hozzáférést korlátlan időre, ha zavargások vannak²³

Dél- és Közép-Amerika esetén Brazíliában 2015-ben és 2016-ban a bíróság kétszer is elrendelte a *WhatsApp* időleges blokkolását, miután a cég nem működött együtt a hatóságokkal egy bűnügyi eljárásban. Argentína, Brazília, Ecuador, Peru és Uruguay aktívan blokkolja a *torrentező* webhelyeket. A közelmúltban Brazíliában és Peruban végrehajtott műveletek során számos *webhelyet* megszüntettek, Uruguay pedig rendeletet vezetett be, amely lehetővé teszi bizonyos webhelyek blokkolását. A hírmédia korlátozásai megnövekedtek Dél-Amerikában, Suriname kivételével valamennyien megjegyeztek bizonyos korlátozásokat. Uruguayban például egyre több fenyegetés és perek várják az újságírókat, és egy új elszámoltathatósági törvény még tovább korlátozhatja szabadságukat. Venezuela erősen cenzúrázza a politikai médiát, és kitartóan próbálja ellenőrizni a híreket és elhallgattatni a független sajtóorgánumokat. Venezuelában továbbra is vannak korlátozások a közösségi médiában, míg Brazíliában és Surinameban megnövekedett korlátozások vannak érvényben. Brazíliában arról számoltak be, hogy a közösségi médiában lévő fiókokat és információkat blokkolták vagy törölték, és a kormány új jogosítványokat javasolt, amelyek segítenék az „álhírek” elleni

²² TÖLGYESI 2020 113-132. p.

²³ FREEDOM HOUSE: Freedom On The Net 2022 Belarus. Letölthető: FreedomHouse elektronikus oldala: <https://freedomhouse.org/country/belarus/freedom-net/2022>

küzdelmet. Surinameban korlátozták a közösségi médiát a megélhetési költségek miatti tiltakozások miatt. Venezuela az egyetlen ország, amely korlátozza a *VPN-eket*, és néhányat blokkolnak. Brazília, Suriname és Venezuela korlátozza az *üzenetküldő/VoIP-alkalmazásokat*. Brazíliában a Telegramot két napig blokkolták, mire eleget tett a bírósági végzésnek, Surinameban pedig a megélhetési költségek miatti tiltakozások hasonló blokkolásokat hoztak.²⁴

Az internet korlátozás következtében keletkezett károk

Internet korlátozások világszerte megfigyelhetők. Idén több mint 50 országban növelték az internet cenzúráját, szemben a tavalyi tanulmányban szereplő 27 országgal. A legtöbb új korlátozás a közösségi médiát/alkalmazásokat, a politikai médiát és a pornográfiát érinti.²⁵

Az életkor-ellenőrző rendszerek, Nagy-Britanniában, az Egyesült Államokban és Németországban történő növekvő bevezetésével, az új online törvényekkel lehetővé teszik a kormányok számára, hogy felügyeljék és gyakran cenzúrázzák a közösségi médiát, a digitális adatokat, melyek egyre nagyobb veszélynek vannak kitéve.

Az internetlekapcsolásoknak súlyos gazdasági következményei vannak. A károk dollármilliárdokban mérhetők. 2015-2016-ban világszerte 19 országban 81 időleges nethozzáférés-megszakítás volt, az érintett gazdaságok legalább 2,4 milliárd dolláros veszteséget voltak kénytelenek elkönyvelni, a *Brookings Intézet* kutatása szerint, ez 2024-re még drasztikusabban megnövekedhet.

Az internet- és különösen a mobilnetszolgáltatás blokkolása különösen Afrikában okoz nagy problémákat az embereknek. A konvencionális gazdasági infrastruktúra fejletlensége miatt a közép-és dél-afrikai országokban az emberek sokkal inkább függenek a mobilnettől, mint akár a nyugat-európaiak, mivel szinte lehetetlenség eljutni egy rendes bankfiókig, így a mobiltelefonról intéznek mindent, így kötnek üzletet, így adnak-vesznek termékeket

Az internetcenzúra és internetlekapcsolás eredménye sok esetben a még véresebb tüntetések. A bevett gyakorlat szerint a kormányok lekapcsolják az internetet, vagy korlátozzák az üzenetküldő alkalmazásokat. Ennek eredményeképpen a tüntetők pedig szervezetlenebbül vonulnak az utcára és még nagyobb dühvel rontanak a hatalomnak.²⁶

Az internet és a Big Tech cégek

Az internet és az állam kérdéskörét az előző fejezetekben részletesen tárgyaltam, azonban azt gondolom érdemes egy kitérőt tenni az internetcenzúra vizsgálatakor a *Big Tech* cégek irányába. *Big Tech* cégek globálisan ismert és elismert tech óriások, akik napjainkra monopóliumokra tettek szert és a mindennapjaink szerves részévé váltak. Gondoljunk csak a Facebookon folytatott politikai kommunikációra vagy az internetes levelezéskor használt Gmailre, amely szinte teljesen lesöpörte a piacról a többi e-mailrendszert.

Az internet kezdetén rengeteg naiv és optimista elképzelés volt annak jövőbeni szerepéről és működéséről. A tervek között szerepelt, hogy az interneten majd egyenlő felek fognak együttműködni hálózatszerűen. A globalizációnak köszönhetően világszinten dolgoznak majd együtt és egy demokratikus, decentralizált, saját infrastruktúrával rendelkező rendszer jön majd létre. Ez az elképzelés ugyan nem valósult meg, de az internet fejlesztésével sorra alakultak az új, innovatív ötletek. A következő feltevés már a megosztó gazdaság gondolatával indult.

²⁴ BISCHOFF 2023 <https://www.comparitech.com/blog/vpn-privacy/internet-censorship-map/>

²⁵ Ibid. <https://www.comparitech.com/blog/vpn-privacy/internet-censorship-map/>

²⁶ DARRELL M WEST (2016): *Internet shutdowns cost countries \$2.4 billion last year* Letölthető: Center for Technology Innovation at Brookings: chrome extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/10/internet-shutdowns-v-3.pdf

Eszerint már nem lesz szükség önálló tőkére, hanem több ember összefogásával egy gép, eszköz használata is kielégítővé válik. Ezeket a jóhiszemű terveket szántották fel a *Big Tech* cégek. Kapitalista eszközökkel leuralták a piacot és ezáltal olyan monopolhelyzetbe kerültek, mellyel nem csak eltörölték a verseny lehetőségét, hanem megkerülhetlenné is váltak. Néhány szemléletes példa: az Android és az iOS adja a mobil operációs rendszerek 98%-át. A Google szolgáltatja az internetes keresések 90%-át. A Facebook pedig 80%-os súlya a közösségi hálózati szolgáltatók területén.

Mi a probléma ezekkel a cégekkel?

Az első és talán legfontosabb az, hogy nincsenek jól jogilag szabályozva. Ezeknek a cégeknek minden lehetőségük meg van az offshore tevékenységtől kezdve, az adatokkal való visszaélésekig. Ugyan az államok igyekeznek ennek elejét venni – és előbb utóbb utolérlik a cégeket – még nem sikerült egy átfogó és jó szabályozást megalkotni. Ez valóban nem is egyszerű, hiszen a szabályozások következtében megváltozhat a felhasználóélmény is, amelyet többnyire felháborodás követ.

Az adózás kérdése szintén egy fontos nehézség, hiszen globális vállalatokról beszélünk. Itt az offshore jól bevált gyakorlatát és annak hátrányait szeretném boncolgatni. Amikor offshore-ról beszélünk valójában két külön fázisról van szó. Egyrészt a cégek a működésük során aktívan használják az adóparadicsomokat az adóalapjuk csökkentésére. Ennek módja az úgynevezett transzferárazás. A transzferárazás során egy több országban regisztrált telephelyekkel rendelkező vállalatcsoport saját maga állapítja meg a telephelyek közötti kereskedelmet, ez pedig lehetőséget teremt rá, hogy olyan országokba folyassák át a profitot, ahol jóval alacsonyabb vagy elenyésző adózás alá esik. Ezzel jelentősen csökkenthető az adózás bázisa, és így növelhető a tényleges profitabilitás. A másik elem amikor a kifizetett nyereséget, osztalékot vagy cégek eladásának bevételét a milliárdosok az offshore-hálózatok segítségével eltüntetik az adóhatóságok elől.²⁷ Az offshore egyébként egy teljesen legális folyamat. A gond ott kezdődik, hogy az offshore-rendszerek ellehetetlenítik a fenntartható gazdaságot, vagyis egyrészt a könnyen befolyásolható adóparadicsomok létezésükkel adóversenyt, zsarolási potenciált jelentenek a többi nemzetállammal szemben, emiatt megjelennek ott is az adócsökkentések és a deregulációk. Másrészt ennek következményeképpen ez a vagyonok felfelé emelkedését és a kockázatok lefelé történő újraelosztását, a jóléti rendszerből történő forráselvonást idéz elő. Ezáltal a fejlesztési pénzek többszörösének elszivárgásán keresztül a harmadik világbeli és a feltörekvő országok felzárkózását lehetetlenítik el. A demokratikus országok érdemi döntéshozatalát kiüresítik, a nemzeti szabályozó tehetetlen lesz a nemzeti adóztatás alól kivont pénzek visszavezetése tekintetében. De facto megszűnik a rendelkezési joga ezekkel a nemzeti forrásokkal, mivel azok de jure nemzetközileg elismert joghatóságok felé áramolnak²⁸. Példa lehet erre a Tiktok, amely a Kajmán-szigeteken adózik. A Tax Justice Network adatai alapján a legfontosabb offshore-központok; az első helyen a Svájc, a második Luxemburg, a harmadik pedig a Brit fennhatóságok mint például a Virgin-szigetek, Guernsey, Jersey, valamint a Kajmán-szigetek. (A legnagyobb offshore vesztesek között egyébként a második helyen Magyarország szerepel.)

Ezek a cégek visszaélnék a monopóliumukkal, melynek következtében *fojtópont kapitalizmus* alakul ki. A Big Tech mellett küszködik a sajtó. A *Mérték Médiaelemző Műhely* megbízásából a *Medián Közvélemény és Piackutató Kft.* 2016 őszén, 1200 fős az ország felnőtt lakosságát nem, településtípus, életkor és iskolai végzettség szerint reprezentáló mintán,

²⁷ POGÁTSZA ZOLTÁN: *A globális elit*. Kossuth Kiadó. Budapest, 2022. 28 – 33. p.

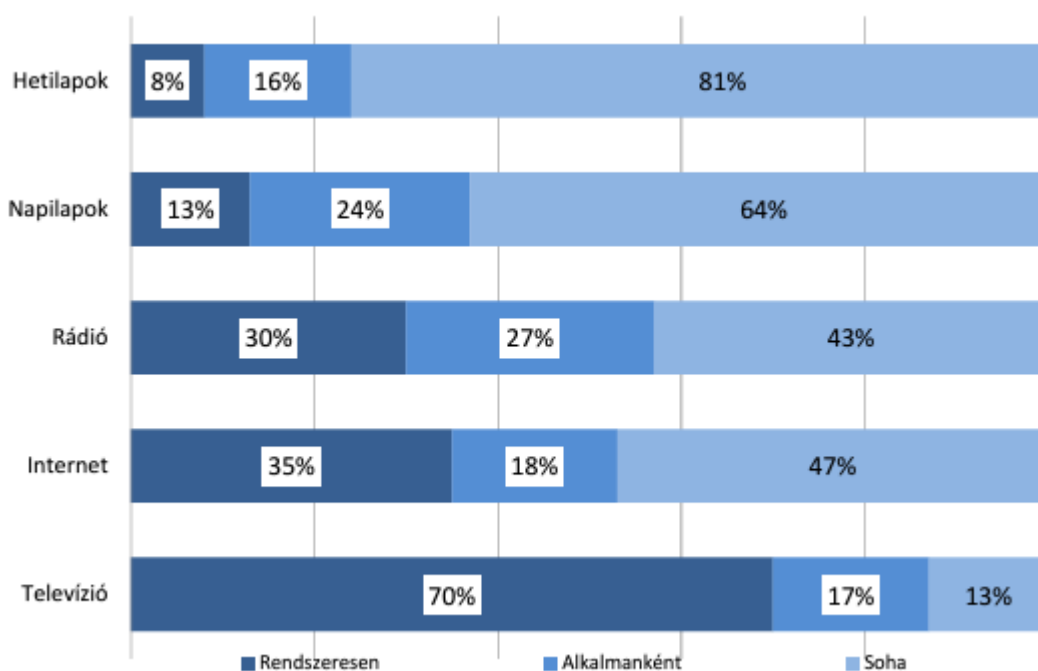
²⁸ POGÁTSZA 2022, 34. p.

személyes kérdéssel kutatást végzett a magyarországi felnőtt lakosság hírfogyasztási szokásai témakörben. Az adatok szerint a felnőtt lakosság 35%-a tájékozódott ekkor az internetről.

Az Egyesült Államokban például 2023-as kutatás szerint a felnőttek 72%-a tájékozódik hírekről közösségi média platformokon keresztül. A 18-29 éves korosztályban ez az arány még magasabb, 86% körül van. Az 50 év feletti korcsoportban viszont ez az arány alacsonyabb, de még mindig szignifikáns, 59%. Ez azt jelenti, hogy a közösségi média egyre fontosabb szerepet játszik az emberek hírfogyasztásában és információhoz jutásában.

Gyakran a hírek megvétele nélkül ellehetetlenítik a médiumok működését, a hírek szinte körbe mennek, már nincsenek saját, lényeges tartalmak, a cikkeket gyakran algoritmusok írják. Összeomlik az üzleti modelljük, a reklámok kiesése miatt csődbe mennek, hiszen a közösségi média ezt a lehetőséget is elveszi tőlük. *Tabloid* tartalmak előállításra kényszerülnek az újságírók, megjelenik a *clickbait*, rövidebb és impulzívabb tartalmat kell gyártaniuk. Azt hogy mi jelenik meg és mikor a hírfolyamunkban egy monopóliumhelyzetben lévő nagyvállalat dönti el.

Táblázat 1.: A magyarországi felnőtt lakosság hírfogyasztási szokásai témakörben

A tartalomgyártók felé is kizsákmányolás zajlik. Az *Appstore*nak például minden eladás után fizetni kell 15-30%-ot attól függően, hogy mekkora vállalatról van szó. Az alkotók megpróbálhatnák leváltani a *Big Techet*, de nem tudják, hiszen nincsenek olyan platformok, amelyek ekkora embertömeget el tudnának érni. Azon túl, hogy keveset fizetnek az alkotóknak még az algoritmust is manipulálhatják. A *Fortnite* megpróbálta kikerülni a kizsákmányolást azzal, hogy játékon belül lehetővé tette a fizetést, így próbált némi profithoz jutni. A *Google* ezért kitiltotta a játékot a *Play Store*ből, ez az eset is megmutatja mekkora monopóliuma van a Big Technek.

A digitális teret többnyire egyszerű felhasználók töltik meg tartalommal, azonban előfordulnak szervezett szereplők is. A témánk szempontjából azonban azaz érdekesebb kérdés, hogy ki és hogyan cenzúrázza a tartalmakat

A digitális cenzúra az online térben szövődő természetes tartalmakat szűri meg. A gond ott kezdődik, ha ezáltal a természetes közösségképződés tudatos rombolójává válik, hiszen megint fennáll a veszély a véleménynyilvánítás csorbulására. Ez megint egy ingoványos talaj, ugyanis dönthet úgy a vállalat, hogy nem szabályozza, szerkeszti a közösségi médián zajló tartalmakat,

ennek következtében teret engedhet a gyűlöletnek, amely akár nyílt agresszióvá, fizikai erőszakká is átcsaphat. Azonban, ha úgy dönt megregulázza ezeket a tartalmakat megeshet, hogy politikai cenzúrával vádolják. Igaz, hogy ezt a problémát nem ők idézik elő, azonban ennek feloldása mégis csak a cégvezetők feladata lenne.

Az hogy mi számít cenzúrázandónak és mi nem csak a Big Tech cégeken múlik. A Facebook például a következő alapértékeket azonosítja, amit és amelynek betartását minden felhasználójától elvár: hitelesség, biztonság, adatvédelem és méltóság. Azonban ezek igen hiányos és túl tág alapelvek és talán a valóságban ténylegesen megfoghatatlan elvárások.

Flamand Turisztikai Iroda reklámkampányt indított a Facebookon, amelyben felhasználta a Levétel a keresztről és a Vénusz a tükör előtt festményeket is, ám a Facebook mindkét képet eltávolította arra hivatkozva, hogy azok indokolatlan meztelenséget tartalmaznak. Amikor számon kérték a Big Techet a következő válasz érkezett.

„Végül is a fenék az egy fenék, a mellbimbó pedig egy mellbimbó. De annak eldöntése nem könnyű még az embereknek sem, hogy egy mellbimbó mikor művészet, mikor pornó vagy mikor tiltakozás. És a mesterséges intelligenciát megtanítani az emberi szexualitásról teljesen más kérdés.”

Egy másik itthoni eset a Mi Hazánk Párt Facebook oldalának letiltása volt 2022-ben a választások során. Erről Duró Dóra akkor úgy nyilatkozott, szerinte a Facebook ezzel tudatosan beavatkozik a magyar országgyűlési választások eredményébe. Párt szimpátiától függetlenül kijelenthető, hogy igenis ijesztő, ha egy globális vállalat egy gombnyomással töröl el egy bejegyzett pártot választási időszakban annak a megkerülhetetlen ténynek a tudatában, hogy napjainkban a közösségi média nem csak szórakoztatásra és kikapcsolódásra használatos, hanem a politikai kommunikáció egyik legmeghatározóbb színterévé vált. A transzparencia hiánya, a könnyű politikai profilozás, a bel- és külföldről szponzorált dezinformációs kampányok és a politikusok egyre nagyobb kitettsége a közösségi médiára azt eredményezi, hogy ezek a platformok képesek aláásni a politikai rendszerek integritását, a választási kampányokat érdemben befolyásolni. A szélsőséges vélemények gyorsabban terjednek ezeken a platformokon, ami a pszichológiai hatásokkal karöltve könnyen radikalizálja a felhasználókat, akik lényegesen kevésbé lesznek nyitottak a saját meggyőződésükkel ellentétes véleményekre. Mindez mélyíti a törésvonalakat és erősíti a politikai tribalizmust.²⁹ Az algoritmikus tartalommoderálás és a jogorvoslati lehetőség hiánya korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát, mind az egyének, mind a politikusok szintjén.³⁰

Állam és a Big Tech harca

A Big Tech cégek eddig korlátozott sikereket értek csak el a káros, gyűlöletkeltő, valótlan, manipulatív vagy teljesen jogellenes tartalmak kezelésében, hiszen pontosan ezek azok a tartalmak, amelyek a legnagyobb elérést, aktivitást, tehát árbevételt generálják. A platformokat üzemeltető vállalatok nem érdekeltek a megosztó tartalmak moderálásában, hiszen ez ellentétes lenne a vállalat – és a részvényesek – pénzügyi érdekeivel. Az üzleti modell a megosztó és erős érzelmet kiváltó tartalmakon és a nagy pontosságú célzott hirdetéseken alapul, nem pedig a közbeszéd és a politikai viták elősegítésére. Így kizárólag akkor hajlandók komoly változtatásokat eszközölni, amikor rövid időn belül megnövekszik rajtuk a társadalmi és politikai nyomás, ahogy az a 2021. októberben nyilvánosságra hozott belső vállalati dokumentumokat követő reakciókból is látszik³¹

---

²⁹ POLITICAL CAPITAL: *Megregulálni a Facebookot – A közösségimédia-szabályozás dilemmái és lehetőségei.* Budapest, 2021. p. 12.

³⁰ Ibid. p.12

³¹ Ibid. p. 14.

Ezeknek a visszaéléseknek és önkényeskedéseknek a visszatartó ereje az állam kell, hogy legyen. Ugyan az emberek tömkelegének gyomra ugrik össze a túlszabályozástól, mégis véleményem szerint a népszuverenitást és a legitimitást szem előtt tartva az állam a legrealisabb megoldás. Az államot ugyanis számon lehet kérni a következő választásokon, míg a Big Tech cégekkel ugyanezt már nem lehet megtenni. Konfliktusos terület ugyanis van bőven a felhasználói adatok védelemtől kezdve, a felhasználók döntési lehetőségeinek bővítésén át, a piaci monopolhelyzet kezelése és a szabad verseny segítéséig, a hagyományos média kompenzálásán át vagy éppen a feldarabolásig elmenő trösztellenes törekvésekig. Összefoglalva tehát rengeteg kérdés merül fel. Ezen cégek növekvő erejére, információs torzítására, esetenként jogellenes gyakorlatára és a velük szemben növekvő kiszolgáltatottságunkra gyógyír lehetne az állam.

Fontos, hogy a szabályozás során elkerülje az állam a már fentebb említett totalitárius rendszerek szabályozási módjait. Fontos lenne a technológiai platformok legitim pénzügyi szempontjait összehangolni a közösségi szempontokkal úgy, hogy a szólásszabadság is csak minimális mértékben sérüljön, egyúttal a lehető legkisebb mértékben adjon teret a manipulációnak. A demokratikus állami szabályozás elsődleges célja a vállalatok és a platformok működésének átláthatóvá, valamint elszámoltathatóvá tétele. Azt viszont el kell fogadnunk, hogy ezek a platformok és a hatóságok sem lesznek képesek az összes problémás tartalom eltüntetésére, ezért a legfontosabb, hogy a tartalmakat terjesztő és korlátozó algoritmusok működése átlátható és érthető legyen. Az állami beavatkozás kérdésénél azonban nem feltétlenül egyértelmű, és sokszor vita tárgya, hogy az állam mely része hivatott beavatkozni és rendezni a vitás kérdéseket.

A törvényhozásnak meg kellene alkotni a digitális élet kereteit és az online tartalmakkal kapcsolatban pedig a szabályozásnak különbséget kell tennie a jogellenes, valamint a káros, de jogszerű tartalmak között. Az állami beavatkozás kizárólag az előbbi eltávolítására irányulhat, utóbbi esetén a közösségimédia-platform a saját szabályzata alapján önállóan dönthet. A platformot üzemeltető vállalatot csak akkor lehet felelősségre vonni a mások által készített tartalmakért, amennyiben az nem tett eleget a független kontroll eltávolításra felhívó döntésének. Az állam által kiszabott szankcióknak pedig arányosnak, valamint célorientáltak kell lenniük, amely után a platformok eleget tesznek a törvényes követelményeknek. A végrehajtó hatalomnak alárendelt hatóság csak a tartalomszabályozás eljárásának törvényességét vizsgálhatja, annak alapjogi vonatkozásait a bíróság hivatott vizsgálni. A feladatok elválasztása azért fontos, mert a végrehajtó hatalommal ellentétben a bíróság független és pártatlan hatalmi ág, így nincs alárendelve az éppen aktuális politikai erőnek.³² Az Európai Uniónak elég konkrét tervezete van DSA-csomag ((Digital Services Act package) néven. A célja, hogy megerősödjön a biztonság, a felhasználók alapjogainak védelme, valamint az innováció, a növekedés és a versenyképesség. Az intézkedéscsomag elemei: a digitális piacok és szolgáltatások, a mesterséges intelligencia, európai adatstratégia, európai iparstratégia, nagy teljesítményű számítástechnika, kiberbiztonság, digitális készségek, a hálózati összekapcsoltság, valamint az európai digitális személyazonosság. DSA-csomag két jogszabálytervezete a következő: a digitális piacot szabályozó rendeletterv (DMA), illetve a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály (DSA). A DMA olyan szabályokat tartalmaz, amelyek a belső piacon a cégeket és a vásárlókat egymással összekötő ún. kapuór platformokra vonatkoznak. A piacon ezek rendszerszintű szerepet betöltő digitális platformok, amelyek szűk keresztmetszetként és sok esetben szabályozóként működnek a vállalkozások és a fogyasztók között. Ez a néhány nagy platform ellenőrzi a legfontosabb digitális ökoszisztémákat. A szabályozó azt ígéri, hogy a DMA megtiltja, hogy ezen platformok tisztességtelen üzleti módszereket alkalmazzanak a tőlük függő kereskedőkkel és vásárlókkal szemben, és így

---

³² Ibid. p. 18.

jogtalan előnyökhöz jussanak. Emellett azonban szabadon fejleszthetnek új szolgáltatásokat és végezhetik tovább innovációs tevékenységüket.

A digitális szolgáltatásokra – az online piacterekre, közösségi oldalakra, tartalommegosztó platformokra, app store-okra és online utazási, valamint szálláskereső felületekre – vonatkozó jogi keret jelentősen javítaná a jogellenes tartalmak eltávolítására és a felhasználók alapvető jogainak – többek között a véleménynyilvánítás szabadságának – hatékony védelmére szolgáló mechanizmusokat. Ez a rendelet nem határozza meg az ilyen tartalmak, termékek vagy szolgáltatások jogellenes jellegét, amely az uniós jogból vagy az uniós jognak megfelelően a nemzeti jogból ered.

A DSA hatálya alá tartozó szolgáltatók:

- hálózati infrastruktúrát kínáló közvetítő szolgáltatások (internethozzáférésszolgáltatók, domainnév-regisztrátorok);
- tárhelyszolgáltatások (például felhőalapú és webhelyszolgáltatások, köztük online kereskedésre szolgáló platformok, online piacterek, appáruházak, közösségi gazdasági portálok és közösségimédia-felületek). A jogszabály emellett megerősítené az online platformok közfelügyeletét, különösen azokét, amelyek látogatottsága az uniós lakosság körében meghaladja a 10%-ot. A megerősített felügyelet konkrétan a következőket jelenti:
  - a jogellenes online áruk, szolgáltatások vagy tartalmak elleni küzdelmet szolgáló intézkedések, beleértve egy olyan mechanizmust, amely lehetővé teszi a felhasználóknak, hogy megjelöljék az ilyen tartalmakat, a platformoknak pedig, hogy együttműködjenek a „megbízható bejelentőkkel”;
  - új szabályok az online piacok üzleti felhasználóinak nyomon követhetőségére, amelyek elősegítik a jogellenes áruk értékesítőinek felkutatását; • hatékony biztosítékok a felhasználóknak, beleértve annak a lehetőségét is, hogy adott esetben vitathassák a platformok tartalommoderáló döntéseit;
  - intézkedések, melyek javítják az online platformok működésének, egyebek mellett az ajánlórendszerek algoritmusainak átláthatóságát;
  - a nagyon nagy platformok kötelezettsége arra, hogy a rendszereikkel való visszaélés megelőzése érdekében kockázatalapú intézkedéseket hozzanak és gondoskodjanak kockázatkezelési eljárásaik független ellenőrzéséről;
  - hozzáférés biztosítása a kutatóknak a legnagyobb platformok fő adataihoz, hogy tanulmányozhassák, hogyan alakulnak ki a kiberkockázatok;
  - az online tér összetettségének megfelelő felügyeleti struktúra, melyet a tagállamok a digitális szolgáltatások új európai testületének támogatásával hoznak létre; a nagyon nagy platformok fokozott felügyelete és az ezzel kapcsolatos jogérvényesítés pedig a Bizottság feladata lesz.

Összefoglalás, konklúzió

Ebben a tanulmányban igyekeztem minél szélesebb körben megvizsgálni a digitális diktatúrákat, az internet szabályozást mind az állam és mind a Big Tech cégek szempontjából. A valódi kérdésre azonban, hogy egy kiberbiztonság vagy kőkemény internetcenzúra választ még nem adtam. Azt gondolom, hogy egy olyan államok által bevezetett internet korlátozások, amelyek a diktatúrák legkisebb jellemzőjét is hordozzák magukon nevezhetők digitális diktatúrának, azonban olyan országok, amelyek gyermekvédelem és egyéb védelmi szempont miatt hivatkoznak internetszabályozásra még nem. Azt hogy hol kezdődnek ezek a határok nyilván igen nehéz meghatározni és erre én nem is vállalkoznék. Azt gondolom még a szabad

fejlődéssel indult internetet is szükséges cenzúrázni, máskülönben tökéletes színterévé válna az illegális cselekményeknek. Arra a kérdésre pedig, hogy ezt a korlátozó szerepet kinek a kezébe helyezném a határozott válaszom az, hogy az államéba. Azt gondolom, hogy jól működő és demokratikus internethez szükségünk van az államra, de egy olyan államra, amely számonkérhető és a választói akaratot reprezentálja szakértelemmel fenntartva.

Tartalom

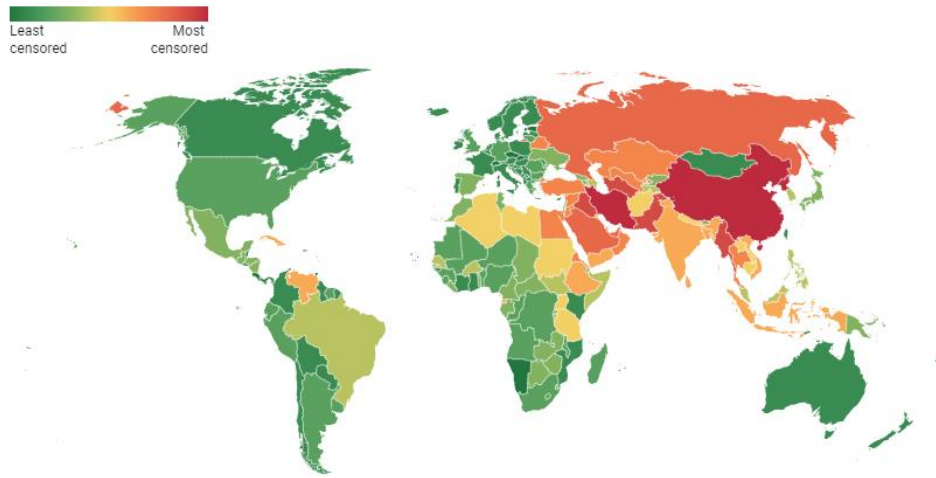
Bevezetés	1
Az internet és a jog kapcsolata	1
Cenzúra vagy tartalomszabályozás?	2
Az internet hatása a klasszikus hatalmi ágakra	3
Internetszabályozás világszerte	4
Az internet korlátozás következtében keletkezett károk	9
Az internet és a Big Tech cégek	9
Állam és a Big Tech harca	12
Összefoglalás, konklúzió	14
Irodalomjegyzék	17
Táblázatok, képek, térképek, ábrák jegyzéke	18

Irodalomjegyzék

1. BALOGH-BÉKESI NÓRA - BALOGH ZSOLT: *Alapvető politikai jogok és szabadságok*. In Cserny Ákos (szerk.): Alkotmányjog. NKE Szolgáltató Kft. Budapest, 2013.
2. BENE ZOLTÁNNÉ PUSZTAI VIRÁG: *Médiaelmélet*. SZTE Elektronikus Tananyag Archívum. Szeged, 2013.
3. GOSZTONYI GERGELY: *A kínai internetcenzúra modellje*. ProFuturo. Budapest, 2022.
4. GOSZTONYI GERGELY (2022): *Cenzúra Arisztotelésztől a Facebookig*. Gondolat Kiadói Kör Kft., Budapest, 2022. ISBN 978-963-556-224-4
5. POGÁTSA ZOLTÁN: *A globális elit*. Kossuth Kiadó. Budapest, 2022. ISBN 978-963-544-691-9
6. SZENTKUTI DÁNIEL - SZÜTS MÁRTON: *Az Internet és a büntetőjogi felelősség egyes kérdései*. Jogelméleti Szemle. Budapest, 2003.
7. SZIKSZAI MARCELL: *Az internet és Bibó*. Arsboni. Miskolc, 2019
8. TÖLGYESI BEATRIX: *Az orosz „szuverén internet” törvényről*. Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle. 2020/2.
9. ZANATHY ANNA: *„Kiberjog” vagy Netikett: Az internet szabályozására vonatkozó jogtörténeti elméletek*. Joghistoria. 2021/ 1.

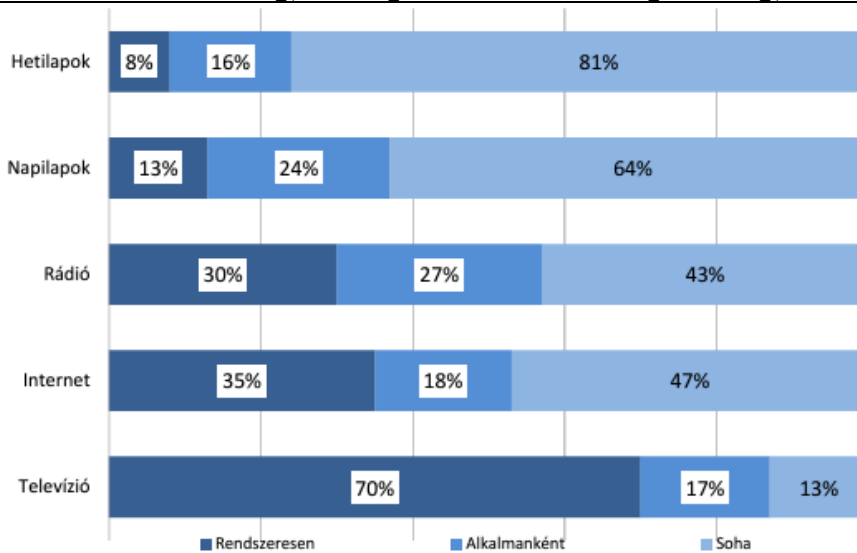
Táblázatok, képek, térképek, ábrák jegyzéke

Térkép 1: Az internetszabályozásának mértéke a világon

Forrás: Comparitech (2023): <https://www.comparitech.com/blog/vpn-privacy/internet-censorship-map/> (Utolsó letöltés ideje: 2024.04.15)

Táblázat 1.: A magyarországi felnőtt lakosság hírfogyasztási szokásai témakörben

forrás: Medián Közvélemény és Piackutató Kft. (2016) [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mertek.eu/wp-content/uploads/2018/02/online_hirfogyasztas.pdf](https://mertek.eu/wp-content/uploads/2018/02/online_hirfogyasztas.pdf)